

ევროპული ქარტია რეგიონული ან უმცირესობათა ენების შესახებ

სტრასბურგი, 5. XI. 1992

პრემბულა

ქვემოთ ხელმომწერი ევროპის საბჭოს წევრი სახელმწიფოები ითვალისწინებენ რა, რომ ევროპის საბჭოს მიზანია მის წევრებს შორის უფრო მჭიდრო ერთიანობის მიღწევა, კერძოდ, იმ იდეალებისა და პრინციპების დაცვისა და რეალიზაციის მიზნით, რომლებიც მათ საერთო მემკვიდრეობას წარმოადგენენ;

ითვალისწინებენ რა, რომ ევროპის ისტორიული რეგიონული თუ უმცირესობათა ენების დაცვა, რომელთაგანაც ზოგიერთს საბოლოო გაქრობა ემუქრება, ხელს უწყობს ევროპის კულტურული სიმდიდრისა და ტრადიციების შენარჩუნებასა და განვითარებას;

ითვალისწინებენ რა, რომ პირად და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში რეგიონული ან უმცირესობის ენის გამოყენება წარმოადგენს ხელშეუხებელ უფლებას სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ გაერთიანებული ერების საერთაშორისო პაქტით გათვალისწინებული პრინციპების, აგრეთვე, ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის სულისკვეთების შესაბამისად;

მხედველობაში იღებენ რა ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის შესახებ კონფერენციის ფარგლებში შესრულებულ სამუშაოს და კერძოდ, 1975 წლის ჰელსინკის დასკვნით აქტსა და 1990 წლის კოპენჰაგენის შეხვედრის დოკუმენტს;

ხაზს უსვამენ რა კულტურული ურთიერთობებისა და მრავალენოვნების ღირებულებას და ითვალისწინებენ რა იმას, რომ რეგიონული ან უმცირესობათა ენების დაცვამ და წახალისებამ ზიანი არ მიაყენოს ოფიციალურ ენებსა და მათი შესწავლის საჭიროებას;

აცნობიერებენ რა, რომ ევროპის სხვადასხვა ქვეყნებსა და რეგიონებში რეგიონული ან უმცირესობათა ენების დაცვა და ხელშეწყობა მნიშვნელოვან წვლილს წარმოადგენს ევროპის მშენებლობაში, რომელიც დაფუძნებულია ეროვნული სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის ფარგლებში დემოკრატიისა და კულტურული მრავალფეროვნების პრინციპებზე;

ითვალისწინებენ რა სპეციფიკურ პირობებსა და ისტორიულ ტრადიციებს ევროპული სახელმწიფოების სხვადასხვა რეგიონებში,

შეთანხმდნენ შემდეგზე:

ნაწილი I – ზოგადი დებულებები

მუხლი 1 - განსაზღვრებები

ამ ქარტიის მიზნებისათვის:

ა) "რეგიონული ან უმცირესობათა ენები" ნიშნავს ენებს, რომლებიც:

i. ტრადიციულად გამოიყენებიან სახელმწიფოს შესაბამის ტერიტორიაზე ამ სახელმწიფოს მოქალაქეების მიერ, რომლებიც რიცხობრივად უფრო პატარა ჯგუფს ქმნიან, ვიდრე ამ სახელმწიფოს დანარჩენი მოსახლეობა; და

ii. განსხვავდებიან ამ სახელმწიფოს ოფიციალური ენისაგან (ენებისაგან);

იგი არ მოიცავს არც სახელმწიფოს ოფიციალური ენის (ენების) დიალექტებს და არც მიგრანტების ენებს;

ბ) "ტერიტორია, რომელზეც გამოიყენება რეგიონული ან უმცირესობის ენა" ნიშნავს გეოგრაფიულ არეალს, სადაც აღნიშნული ენა გამოხატვის საშუალებაა იმ რაოდენობის ხალხისათვის, რომ ამ ქარტით გათვალისწინებული სხვადასხვა დამცავი და ხელშემწყობი ზომების მიღება გამართლებული იყოს;

გ) "არატერიტორიული ენები" ნიშნავს სახელმწიფოს მოქალაქეების მიერ გამოყენებულ ენებს, რომლებიც განსხვავდებიან სახელმწიფოს დანარჩენი მოსახლეობის მიერ გამოყენებული ენის ან ენებისაგან, მაგრამ რომლებიც, მიუხედავად იმისა, რომ ტრადიციულად გამოიყენებიან სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, ვერ გაიგივდებიან რომელიმე კონკრეტულ არეალთან.

მუხლი 2 - ვალდებულებანი

1. თითოეული მხარე ვალდებულებას იღებს გამოიყენოს II ნაწილის დებულებები მის ტერიტორიაზე გამოყენებული ყველა რეგიონული ან უმცირესობის ენის მიმართ, რომელიც შეესაბამება 1-ლ მუხლში მოცემულ განსაზღვრებას.

2. თითოეული მხარე ვალდებულებას იღებს ქარტიის რატიფიცირების, მიღების ან დამტკიცებისას, მე-3 მუხლის თანახმად განსაზღვრული ყოველი ენის მიმართ გამოიყენოს ქარტიის III ნაწილის არანაკლებ ოცდათხუთმეტი პუნქტი ან ქვე-პუნქტი, მათ შორის, არანაკლებ სამი პუნქტი მე-8 და მე-12 მუხლებიდან და თითო მე-9, მე-10, მე-11 და მე-13 მუხლებიდან.

მუხლი 3 - პრაქტიკული ღონისძიებები

1. თითოეული ხელშემკვრელი მხარე სარატიფიკაციო, მიღების ან დამტკიცების სიგელში განსაზღვრავს თითოეულ რეგიონულ ან უმცირესობის ენას ან ოფიციალურ ენას, რომელიც მის მთელს ტერიტორიაზე ან ტერიტორიის ნაწილში ნაკლებად არის გამოყენებული და რომელთა მიმართაც მოხდება მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად შერჩეული პუნქტების გამოყენება.

2. ნებისმიერ მხარეს მოგვიანებით, ნებისმიერ დროს, შეუძლია აცნობოს გენერალურ მდივანს, რომ იგი იღებს ქარტიის სხვა ნებისმიერი პუნქტის დებულებებიდან გამომდინარე ვალდებულებებს, რომლებიც არ არის განსაზღვრული სარატიფიკაციო, მიღების ან დამტკიცების სიგელში, ან რომ იგი გამოიყენებს წინამდებარე მუხლის 1 პუნქტს სხვა რეგიონული ან უმცირესობათა, ან სხვა ოფიციალური ენების მიმართ, რომლებიც ნაკლებად გამოიყენება მის მთელს ტერიტორიაზე ან ტერიტორიის ნაწილში.

3. წინა პუნქტით განსაზღვრული ვალდებულებები ჩაითვლება რატიფიკაციის, მიღების ან დამტკიცების შემადგენელ ნაწილად და შეტყობინების გაგზავნის თარიღიდან იგივე სამართლებრივი ძალა ექნება.

მუხლი 4 - დაცვის არსებული რეჟიმები

1. ამ ქარტით გათვალისწინებული არც ერთი დებულება არ შეიძლება განმარტებული იქნას იმგვარად, რომ იზღუდებოდეს, ან ირღვეოდეს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით უზრუნველყოფილი რომელიმე უფლება.

2. ამ ქარტიის დებულებები ზეგავლენას არ მოახდენენ უფრო ხელსაყრელ დებულებებზე, რომლებიც ეხება რეგიონული ან უმცირესობათა ენების სტატუსს ან უმცირესობებისადმი კუთვნილი პირების სამართლებრივ რეჟიმს, რომელიც შეიძლება არსებობდეს სახელმწიფოში ან უზრუნველყოფილი იყოს შესაბამისი ორმხრივი ან მრავალმხრივი საერთაშორისო შეთანხმებებით.

მუხლი 5 - არსებული ვალდებულებანი

ამ ქარტიაში არაფერი შეიძლება ახსნა-განმარტებული იქნას იმგვარად, რომ გულისხმობდეს ნებისმიერ საქმიანობაში ჩართვის ან რაიმე საქმიანობის განხორციელების უფლებას, რაც წინააღმდეგობაში იქნება გაერთიანებული ერების წესდების მიზნებთან ან საერთაშორისო სამართლით დადგენილ სხვა ვალდებულებებთან, სახელმწიფოთა სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპის ჩათვლით.

მუხლი 6 - ინფორმაცია

მხარეები ვალდებულიებას იღებენ, უზრუნველყონ, რომ ხელისუფლების ორგანოები, ორგანიზაციები და დაინტერესებული პირები ინფორმირებულნი იყვნენ ამ ქარტიით დადგენილი უფლებებისა და მოვალეობების შესახებ.

ნაწილი II - მე-2 მუხლის 1 პუნქტის შესაბამისად განსაზღვრული მიზნები და პრინციპები

მუხლი 7 - მიზნები და პრინციპები

1. მხარეები თავიანთ პოლიტიკას, კანონმდებლობასა და პრაქტიკულ საქმიანობას რეგიონული და უმცირესობათა ენების მიმართ იმ ტერიტორიის ფარგლებში, სადაც ეს ენები გამოიყენება და თითოეული ენის კონკრეტული სიტუაციის შესაბამისად, ააგებენ შემდეგ მიზნებსა და პრინციპებზე დაყრდნობით:

ა) რეგიონული ან უმცირესობათა ენების აღიარება კულტურული სიმდიდრის გამოხატულებად;

ბ) თითოეული რეგიონული ან უმცირესობის ენის გეოგრაფიული არეალის პატივისცემა იმის უზრუნველსაყოფად, რომ არსებული ან ახალი ადმინისტრაციული დაყოფა დაბრკოლებას არ წარმოადგენდეს შესაბამისი რეგიონული ან უმცირესობის ენის განვითარებისათვის;

გ) რეგიონული ან უმცირესობათა ენების განვითარებისათვის გადამჭრელი მოქმედების აუცილებლობის უზრუნველყოფა, მათი დაცვის მიზნით;

დ) ზეპირი და წერილობითი ფორმით, საჯაროდ და პირად ცხოვრებაში რეგიონული ან უმცირესობათა ენების გამოყენების ხელშეწყობა და/ან წახალისება;

ე) ქარტიით გათვალისწინებულ სფეროებში რეგიონულ ან უმცირესობის ენაზე მოლაპარაკე ჯგუფებსა და ამავე სახელმწიფოში მცხოვრებ იმავე ან მსგავს ენაზე მოლაპარაკე ჯგუფებს შორის კონტაქტების შენარჩუნება და განვითარება, აგრეთვე კულტურული ურთიერთობების დამყარება სახელმწიფოში მცხოვრებ სხვა ჯგუფებთან, რომლებიც განსხვავებულ ენებზე ლაპარაკობენ;

ვ) განათლების სისტემის ყველა შესაბამის საფეხურზე რეგიონული და უმცირესობათა ენების სწავლებისა და შესწავლის სათანადო ფორმებისა და საშუალებების უზრუნველყოფა;

ზ) რეგიონული ან უმცირესობის ენაზე არამოსაუბრე პირებისათვის ენის შესასწავლად პირობების შექმნა, თუ ისინი ცხოვრობენ იმ ტერიტორიაზე, სადაც ეს ენა გამოიყენება და აქვთ მისი შესწავლის სურვილი;

თ) უნივერსიტეტებსა ან შესაბამის დაწესებულებებში რეგიონული ან უმცირესობათა ენების შესწავლისა და კვლევის ხელშეწყობა;

ი) ამ ქარტიით გათვალისწინებულ სფეროებში სახელმწიფოთაშორისი გაცვლების შესაბამისი ფორმების ხელშეწყობა რეგიონული ან უმცირესობათა ენებისათვის, რომლებიც იდენტური ან მსგავსი ფორმით გამოიყენება ორ ან მეტ სახელმწიფოში.

2. მხარეები ვალდებულიებას იღებენ აღკვეთონ, თუ ჯერ არ აღუკვეთავთ, რეგიონული და უმცირესობათა ენების გამოყენების მიმართ ნებისმიერი გაუმართლებელი გამორჩევა, გამორიცხვა, შეზღუდვა ან უპირატესობის მინიჭება, რომელიც მიმართულია ამ ენების შენარჩუნებისა და განვითარებისათვის ხელის შეშლისა ან საფრთხეში ჩაგდებისაკენ. რეგიონული ან უმცირესობათა ენების სასარგებლოდ სპეციალური ზომების მიღება, რომელიც მიზნად ისახავს ამ ენებზე მოლაპარაკეთა და დანარჩენ მოსახლეობას შორის თანასწორობის ხელშეწყობას, ან რომელიც სათანადოდ იღებს მხედველობაში ამ ენების განსაკუთრებულ პირობებს, არ ჩაითვლება დისკრიმინაციის აქტად უფრო გავრცელებულ ენებზე მოლაპარაკეთა მიმართ.

3. მხარეები ვალდებულიებას იღებენ, შესაბამისი ღონისძიებებით ხელი შეუწყონ ურთიერთგაგებას ქვეყნის ყველა ლინგვისტურ ჯგუფს შორის და კერძოდ, თავიანთ ქვეყნებში უზრუნველყოფილ განათლებისა და პროფესიული მომზადების მიზნებში ჩართონ რეგიონული და უმცირესობათა ენების მიმართ პატივისცემა, გაგება და ტოლერანტული დამოკიდებულება და ასევე წახალისონ მასმედია იმავე მიზნების მისაღწევად.

4. რეგიონული ან უმცირესობათა ენების მიმართ თავიანთი პოლიტიკის განსაზღვრისას მხარეები მხედველობაში მიიღებენ ამ ენებზე მოლაპარაკე ჯგუფების საჭიროებებსა და მათ მიერ გამოთქმულ სურვილებს. წახალისდება მათ მიერ, აუცილებლობის შემთხვევაში, ისეთი ორგანოების შექმნა, რომელთა მიზანია ხელისუფლების ორგანოებისათვის რჩევების მიცემა რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებთან დაკავშირებულ ყველა საკითხზე.

5. მხარეები ვალდებულიებას იღებენ, *mutatis mutandis* (სათანადო ცვლილებების შეტანით), არატერიტორიული ენების მიმართ გამოიყენონ ამ მუხლის 1-4 პუნქტებში მოცემული პრინციპები. თუმცა, ამ ენებთან დაკავშირებით წინამდებარე ქარტიის ასამოქმედებლად მისაღები ზომების ხასიათი და მასშტაბი განისაზღვრება მოქნილი

წესით, აღნიშნულ ენებზე მოლაპარაკე ჯგუფების საჭიროებებისა და სურვილების გათვალისწინებით და მათი ტრადიციებისა და სპეციფიკური თავისებურებების პატივისცემით.

ნაწილი III - მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტით ნაკისრი ვალდებულებების შესაბამისად საზოგადოებრივ ცხოვრებაში რეგიონული ან უმცირესობათა ენების გამოყენების ხელშეწყობის ზომები

მუხლი 8 – განათლება

1. განათლებასთან მიმართებაში მხარეები ვალდებულებას იღებენ იმ ტერიტორიებზე, სადაც ასეთი ენები გამოიყენება, ამ ენათაგან თითოეულის მდგომარეობის მიხედვით და სახელმწიფო ენის (ენების) სწავლებისათვის ზიანის მიყენების გარეშე:

ა)

i. ხელმისაწვდომი გახადონ სკოლამდელი განათლება შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

ii. ხელმისაწვდომი გახადონ სკოლამდელი განათლების მნიშვნელოვანი ნაწილი შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

iii. გამოიყენონ ამავე მუხლის i და ii ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული ერთ-ერთი ზომა იმ მოსწავლეთა მიმართ მაინც, რომელთა ოჯახებიც ამას ითხოვენ და რომელთა რაოდენობაც საკმარისად ჩაითვლება; ან

iv. თუ სკოლამდელი განათლების სფერო არ შედის სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების უშუალო კომპეტენციაში, მათ ხელი უნდა შეუწყონ და წახალისონ ამავე მუხლის i-iii ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული ზომების გამოყენება;

ბ)

i. ხელმისაწვდომი გახადონ დაწყებითი განათლება შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

ii. ხელმისაწვდომი გახადონ დაწყებითი განათლების მნიშვნელოვანი ნაწილი შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

iii. უზრუნველყონ შესაბამისი რეგიონული ან უმცირესობის ენების სწავლება დაწყებითი განათლების ფარგლებში, როგორც სასწავლო პროგრამის შემადგენელი ნაწილი; ან

iv. გამოიყენონ i-დან iii-მდე ქვე-პუნქტებით გათვალისწინებული ზომებიდან ერთ-ერთი იმ მოსწავლეთა მიმართ მაინც, რომელთა ოჯახებიც ამას ითხოვენ და რომელთა რაოდენობაც საკმარისად ჩაითვლება;

გ)

i. ხელმისაწვდომი გახადონ საშუალო განათლება შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

ii. ხელმისაწვდომი გახადონ საშუალო განათლების მნიშვნელოვანი ნაწილი შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

iii. უზრუნველყონ შესაბამისი რეგიონული ან უმცირესობის ენების სწავლება საშუალო განათლების ფარგლებში, როგორც სასწავლო პროგრამის შემადგენელი ნაწილი; ან

iv. გამოიყენონ i-დან iii-მდე ქვე-პუნქტებით გათვალისწინებული ზომებიდან ერთ-ერთი იმ მოსწავლეთა მიმართ მაინც, რომლებიც, ან ზოგიერთ შემთხვევაში, რომელთა ოჯახებიც, ამას ითხოვენ და რომელთა რაოდენობაც საკმარისად ჩაითვლება.

დ)

i. ხელმისაწვდომი გახადონ ტექნიკური და პროფესიული განათლება შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

ii. ხელმისაწვდომი გახადონ ტექნიკური და პროფესიული განათლების მნიშვნელოვანი ნაწილი შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

iii. ტექნიკური და პროფესიული განათლების სფეროში უზრუნველყონ, რომ შესაბამისი რეგიონული ან უმცირესობათა ენების სწავლება იყოს სასწავლო პროგრამის შემადგენელი ნაწილი; ან

iv. გამოიყენონ i-დან iii-მდე ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული ზომებიდან ერთ-ერთი იმ მოსწავლეთა მიმართ მაინც, რომლებიც, ან ზოგიერთ შემთხვევაში, რომელთა ოჯახებიც, ამას ითხოვენ და რომელთა რაოდენობაც საკმარისად ჩაითვლება.

ე)

i. ხელმისაწვდომი გახადონ საუნივერსიტეტო და სხვა სახის უმაღლესი განათლება შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

ii. უზრუნველყონ ამ ენების შესწავლა უნივერსიტეტის ან უმაღლესი განათლების დისციპლინის ფორმით; ან

iii. თუ სახელმწიფოს კომპეტენცია უმაღლესი განათლების დაწესებულებების მიმართ არ იძლევა i და ii ქვე-პუნქტების განხორციელების საშუალებას, მან ნება უნდა დართოს და/ან წაახალისოს რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე საუნივერსიტეტო და სხვა სახის უმაღლესი განათლების მიღების შესაძლებლობის უზრუნველყოფა, ან ამ ენების სწავლების შეტანა საუნივერსიტეტო ან უმაღლესი სასწავლებლების პროგრამაში;

ვ)

i. მიიღონ ზომები ზრდასრულთა და უწყვეტი განათლების კურსების ჩატარების უზრუნველსაყოფად, სადაც სწავლება მთლიანად ან ნაწილობრივ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე განხორციელდება; ან

ii. უზრუნველყონ, რომ ასეთი ენები ერთ-ერთი დისციპლინის სახით ისწავლებოდეს ზრდასრულთა და უწყვეტი განათლების ფარგლებში; ან

iii. თუ ზრდასრულთა განათლების სფერო არ შედის ხელისუფლების ორგანოების უშუალო კომპეტენციაში, მათ ხელი უნდა შეუწყონ და/ან წაახალისონ, რომ ასეთი ენები ისწავლებოდეს ერთ-ერთი დისციპლინის სახით ზრდასრულთა და უწყვეტი განათლების ფარგლებში.

ზ) მიიღონ ზომები, რომ უზრუნველყოფილი იქნას იმ ისტორიისა და კულტურის სწავლება, რომლის გამოხატულებასაც წარმოადგენს რეგიონული ან უმცირესობის ენა;

თ) უზრუნველყონ მასწავლებელთა საბაზისო და შემდგომი პროფესიული მომზადება, რომელიც აუცილებელია „ა“-დან „ზ“-მდე იმ პუნქტების განსახორციელებლად, რომლებზეც თანხმობა განაცხადა მხარემ.

ი) შექმნან საზედამხედველო ორგანო ან ორგანოები, რომლებიც პასუხისმგებელი იქნებიან რეგიონული ან უმცირესობათა ენების სწავლების დაწესების ან განვითარებაში მიღწეული პროგრესის მონიტორინგზე და მათ მიერ მიღებული ღონისძიებების შესახებ პეროდული მოხსენებების შედგენაზე, რომლებიც გახდება საჯარო.

2. განათლებასთან მიმართებაში, იმ ტერიტორიებზე სადაც ტრადიციულად არ გამოიყენება რეგიონული ან უმცირესობათა ენები, მხარეები ვალდებულია იღებენ ნება დართონ, წაახალისონ ან უზრუნველყონ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე ან

ამ ენების სწავლება განათლების ყველა შესაბამის საფეხურზე, თუ რეგიონულ ან უმცირესობის ენაზე მოლაპარაკეთა რაოდენობა ამას ამართლებს.

მუხლი 9 – სასამართლო ორგანოები

1. მხარეები ვალდებულია იღებენ, იმ სასამართლო ოლქების მიმართ, სადაც მცხოვრებთა რაოდენობა, რომლებიც იყენებენ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებს, ამართლებს ქვემოთ განსაზღვრულ ზომებს ამ ენათაგან თითოეულის მდგომარეობის შესაბამისად და იმ პირობით, რომ ამ პუნქტით უზრუნველყოფილი ზომები მოსამართლის მიერ არ უნდა განიხილებოდეს ისეთებად, რომლებიც აბრკოლებენ მართლმსაჯულების სათანადოდ განხორციელებას:

ა) სისხლის სამართალწარმოებაში:

i. უზრუნველყონ, რომ ერთ-ერთი მხარის თხოვნით სასამართლოში საქმის განხილვა წარიმართოს რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; და/ან

ii. უზრუნველყონ, რომ ბრალდებული სარგებლობდეს მისი რეგიონული ან უმცირესობის ენის გამოყენების უფლებით; და/ან

iii. უზრუნველყონ, რომ წერილობითი თუ ზეპირი ფორმით შემოსული განცხადებები და მტკიცებულებები არ ჩაითვალოს დაუშვებლად მხოლოდ იმ საფუძველზე, რომ მათი ფორმულირება რეგიონულ ან უმცირესობათა ენაზე განხორციელდა; და/ან

iv. თხოვნის საფუძველზე, უზრუნველყონ სამართალწარმოებასთან დაკავშირებული დოკუმენტების შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე შედგენა,

აუცილებლობის შემთხვევაში, თარჯიმანთა და მთარგმნელთა მომსახურებით, დაინტერესებული პირებისათვის ზედმეტი ხარჯების დაკისრების გარეშე;

ბ) სამოქალაქო სამართალწარმოებაში:

i. უზრუნველყონ, რომ ერთ-ერთი მხარის თხოვნით სასამართლოში საქმის განხილვა წარიმართოს რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; და/ან

ii. ნება დართონ, რომ სამართალწარმოების მონაწილე მხარის სასამართლოში პირადად გამოცხადებისას, მას შეეძლოს მისი რეგიონული ან უმცირესობის ენის გამოყენება მისთვის დამატებითი ხარჯების დაკისრების გარეშე; და/ან

iii. დაუშვან დოკუმენტებისა და მტკიცებულებების წარმოება რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე,

აუცილებლობის შემთხვევაში, თარჯიმანთა და მთარგმნელთა მომსახურების გამოყენებით;

გ) ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში:

i. უზრუნველყონ, რომ ერთ-ერთი მხარის თხოვნით სასამართლოში საქმის განხილვა წარიმართოს რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; და/ან

ii. ნება დართონ, რომ სამართალწარმოების მონაწილე მხარის სასამართლოში პირადად გამოცხადებისას, მას შეეძლოს მისი რეგიონული ან უმცირესობის ენის გამოყენება მისთვის დამატებითი ხარჯების დაკისრების გარეშე; და/ან

iii. დაუშვან დოკუმენტებისა და მტკიცებულებების წარმოება რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე,

აუცილებლობის შემთხვევაში, თარჯიმანთა და მთარგმნელთა მომსახურების გამოყენებით;

დ) მიიღონ ზომები, რათა ამავე მუხლის „ბ და „გ“ პუნქტების i და iii ქვე- პუნქტების გამოყენება და თარჯიმანთა და მთარგმნელთა ნებისმიერი აუცილებელი მომსახურება, არ მოითხოვდეს დაინტერესებული პირების მიერ დამატებითი ხარჯების გაწევას.

2. მხარეები ვალდებულიებას იღებენ:

ა) არ იქნას ბათილად მიჩნეული სახელმწიფოში მომზადებული იურიდიული დოკუმენტები მხოლოდ იმ მიზეზით, რომ ისინი რეგიონულ ან უმცირესობის ენაზეა შედგენილი; ან

ბ) მხარეებს შორის ბათილად არ იქნას მიჩნეული სახელმწიფოში მომზადებული იურიდიული დოკუმენტები მხოლოდ იმ მიზეზით, რომ ისინი შედგენილია რეგიონულ ან უმცირესობის ენაზე და უზრუნველყონ, რომ მათი გამოყენება შესაძლებელი იყოს მესამე მხარეთა წინააღმდეგ, რომლებიც არ იყენებენ ამ ენებს, იმ პირობით, თუ მათ აღნიშნული დოკუმენტის შინაარს გააცნობს (გააცნობენ) ის პირი (პირები), ვინც მოიხმობს (მოიხმობენ) ამ დოკუმენტს; ან

გ) მხარეებს შორის არ იქნას ბათილად მიჩნეული სახელმწიფოში მომზადებული იურიდიული დოკუმენტები მხოლოდ იმ მიზეზით, რომ ისინი შედგენილია რეგიონულ ან უმცირესობის ენაზე.

3. მხარეები ვალდებულებას იღებენ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე ხელმისაწვდომი გახადონ სახელმწიფოს ყველაზე მნიშვნელოვანი საკანონმდებლო აქტები, აგრეთვე ის დოკუმენტები, რომლებიც კონკრეტულად შეეხება ამ ენებზე მოლაპარაკებებს, თუკი ეს დოკუმენტები სხვა საშუალებით უკვე არ არის მათთვის ხელმისაწვდომი.

მუხლი 10 – ადმინისტრაციული ორგანოები და საჯარო სამსახურები

1. სახელმწიფოს იმ ადმინისტრაციულ ოლქებში, სადაც ცხოვრობს რეგიონული ან უმცირესობების ენებზე მოლაპარაკე მოსახლეობის ისეთი საკმარისი რაოდენობა, რომელიც ამართლებს ქვემოთ განსაზღვრული ზომების მიღებას, და თითოეული ენის მდგომარეობის გათვალისწინებით, მხარეები ვალდებულებას იღებენ, იმ ზომით, რითაც ეს ობიექტურად შესაძლებელი იქნება:

ა)

i. უზრუნველყონ, რომ ხელისუფლების ადმინისტრაციულმა ორგანოებმა გამოიყენონ რეგიონული ან უმცირესობების ენები; ან

ii. უზრუნველყონ, რომ ამ ორგანოთა მოხელეებმა, რომლებსაც უშუალო კონტაქტი აქვთ საზოგადოებასთან, გამოიყენონ რეგიონული ან უმცირესობათა ენები იმ პირებთან ურთიერთობებში, რომლებიც მიმართავენ მათ ამ ენებზე; ან

iii. უზრუნველყონ, რომ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე მოლაპარაკე პირებს შეეძლოთ ადმინისტრაციულ ორგანოებს მიმართონ ზეპირი ან წერილობითი განცხადებებით და მიიღონ მათზე პასუხი ამ ენებზე; ან

iv. უზრუნველყონ, რომ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე მოლაპარაკე პირებს შეეძლოთ ამ ენებზე შედგენილი ზეპირი ან წერილობითი განცხადებების წარდგენა; ან

v. უზრუნველყონ, რომ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე მოლაპარაკე პირებს შეეძლოთ ამ ენებზე შედგენილი დოკუმენტის წარდგენა დადგენილი წესით;

ბ) მოსახლეობისათვის ხელმისაწვდომი გახადონ ფართოდ გამოყენებული ადმინისტრაციული ტექსტები და ფორმები რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე ან ორენოვან ვერსიებში;

გ) ნება დართონ ხელისუფლების ადმინისტრაციულ ორგანოებს შეადგინონ დოკუმენტები რეგიონულ ან უმცირესობის ენაზე.

2. ხელისუფლების იმ ადგილობრივ და რეგიონულ ორგანოთა მიმართ, რომელთა ტერიტორიაზეც მოსახლეობის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე მოლაპარაკეთა რაოდენობა ისეთია, რომ ამართლებს ქვემოთ განსაზღვრული ზომების მიღებას, მხარეები ვალდებულებას იღებენ, ნება დართონ და/ან წახალისონ:

ა) რეგიონულ ან უმცირესობათა ენების გამოყენება ხელისუფლების რეგიონული ან ადგილობრივი ორგანოების ფარგლებში;

ბ) რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე მოლაპარაკე პირების მიერ ზეპირი ან წერილობითი განცხადებების წარმოდგენის შესაძლებლობა ამ ენებზე;

გ) ხელისუფლების რეგიონული ორგანოების მიერ მათი ოფიციალური დოკუმენტების გამოქვეყნება შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზეც;

დ) ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოების მიერ მათი ოფიციალური დოკუმენტების გამოქვეყნება შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზეც;

ე) ხელისუფლების რეგიონული ორგანოების მიერ მათ შერეულზე გამართული განხილვებისას რეგიონული ან უმცირესობათა ენების გამოყენება, ამასთან, სახელმწიფოს ოფიციალური ენის (ენების) გამოყენების გამორიცხვის გარეშე;

ვ) ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოების მიერ მათ შერეულზე გამართული განხილვებისას რეგიონული ან უმცირესობათა ენების გამოყენება, ამასთან, სახელმწიფოს ოფიციალური ენის (ენების) გამოყენების გამორიცხვის გარეშე;

ზ) აუცილებლობის შემთხვევაში, ოფიციალურ ენაზე (ენებზე) სახელებთან ერთად რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე ადგილების სახელწოდებათა ტრადიციული და სწორი ფორმების გამოყენება ან დამკვიდრება.

3. ხელისუფლების ადმინისტრაციული ორგანოების ან მათი სახელით მოქმედი პირების მიერ საჯარო მომსახურების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით, მხარეები ვალდებულებას იღებენ, მათი ტერიტორიის ფარგლებში, სადაც გამოიყენება რეგიონული ან უმცირესობათა ენები, თითოეული ენის მდგომარეობის შესაბამისად და რამდენადაც ეს რეალურად შესაძლებელი იქნება:

ა) უზრუნველყონ, რომ რეგიონული ან უმცირესობათა ენები გამოიყენებული იქნას მომსახურების უზრუნველყოფისას; ან

ბ) ნება დართონ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე მოლაპარაკე პირებს წარადგინონ თხოვნა და მიიღონ პასუხი ამ ენებზე; ან

გ) ნება დართონ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე მოლაპარაკე პირებს წარადგინონ ამ ენებზე შედგენილი თხოვნა.

4. 1-ლი, მე-2 და მე-3 პუნქტების იმ დებულებების ასამოქმედებლად, რომლებზეც მათ თანხმობა განაცხადეს, მხარეები ვალდებულებას იღებენ, განახორციელონ ერთ-ერთი ან რამდენიმე ქვემოთ ჩამოთვლილი ზომა:

ა) საჭიროების შემთხვევაში, უზრუნველყონ წერილობითი ან ზეპირი თარგმანი;

ბ) საჯარო სამსახურში მოხელეთა დასაქმება და აუცილებლობის შემთხვევაში, მათი და საჯარო სამსახურის სხვა თანამშრომელთა პროფესიული მომზადება;

გ) რეგიონული ან უმცირესობის ენის მცოდნე საჯარო მოხელეთა თხოვნების შეძლებისდაგვარად დაკმაყოფილება მათი იმ ტერიტორიაზე დანიშვნასთან დაკავშირებით, სადაც გამოიყენება შესაბამისი ენა.

5. მხარეები ვალდებულებას იღებენ, დააკმაყოფილონ დაინტერესებული პირების თხოვნა რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე გვარის გამოყენებასა ან აღებასთან დაკავშირებით.

მუხლი 11 – მედია

1. რეგიონური და უმცირესობათა ენებზე მოლაპარაკე პირთა ინტერესების გათვალისწინებით, მხარეები ვალდებულებას იღებენ იმ ტერიტორიაზე, სადაც გამოიყენება ეს ენები, თითოეული ენის კონკრეტული სიტუაციის შესაბამისად და ამ სფეროში სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების პირდაპირი ან არაპირდაპირი კომპეტენციის, უფლებამოსილებისა და როლის გათვალისწინებით, მედიის დამოუკიდებლობისა და ავტონომიის პრინციპების დაცვით:

ა) იმის გათვალისწინებით, რომ რადიო და ტელევიზია ემსახურებიან საჯარო საქმეს:
i. უზრუნველყონ სულ მცირე ერთი რადიო სადგურისა და სატელევიზიო არხის შექმნა რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

ii. წახალისონ და/ან ხელი შეუწყონ სულ მცირე ერთი რადიო სადგურისა და ერთი სატელევიზიო არხის შექმნას რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

iii. სათანადოდ უზრუნველყონ, რომ ტელე-რადიო მაუწყებლობამ წარმოადგინოს პროგრამები რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე;

ბ) i. წახალისონ და/ან ხელი შეუწყონ სულ მცირე ერთი რადიოსადგურის შექმნას რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

ii. წახალისონ და/ან ხელი შეუწყონ რადიოპროგრამების მაუწყებლობას რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე რეგულარულ საფუძველზე;

გ) i. წახალისონ და/ან ხელი შეუწყონ სულ მცირე ერთი სატელევიზიო არხის შექმნას რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე; ან

ii. წახალისონ და/ან ხელი შეუწყონ სატელევიზიო პროგრამების მაუწყებლობას რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე რეგულარულ საფუძველზე;

დ) წახალისონ და/ან ხელი შეუწყონ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე აუდიო და აუდიო-ვიზუალური პროდუქციის წარმოებას და დისტრიბუციას;

ე) i. წახალისონ და/ან ხელი შეუწყონ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე სულ მცირე ერთი გაზეთის შექმნას და/ან შენარჩუნებას; ან

ii. წახალისონ და/ან ხელი შეუწყონ საგაზეთო სტატიების გამოქვეყნებას რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე რეგულარულ საფუძველზე;

ვ) i. დაფარონ მედიის იმ საშუალებათა დამატებითი ხარჯები, რომლებიც იყენებენ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებს, თუ კანონი ითვალისწინებს, ზოგადად, მედიის საშუალებებისათვის ფინანსური დახმარების გაწევას; ან

ii. გამოიყენონ ფინანსური დახმარების არსებული საშუალებები რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე შექმნილი აუდიო-ვიზუალური პროდუქციის მიმართაც.

ზ) მხარი დაუჭირონ იმ ჟურნალისტთა და მედიის სხვა მუშაკთა პროფესიულ მომზადებას, რომლებიც იყენებენ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებს.

2. მხარეები ვალდებულიებას იღებენ, უზრუნველყონ მეზობელი ქვეყნებიდან რადიო და ტელე-პროგრამების პირდაპირი შეუზღუდავი მიღება იმ ენაზე, რომელიც მსგავსია ან იდენტურია რეგიონული ან უმცირესობის ენის და ხელი არ შეუშალონ ამ ენაზე რადიო და ტელე-პროგრამების რეტრანსლიაციას მეზობელი ქვეყნებიდან. ამას გარდა, ისინი ვალდებულიებას იღებენ, უზრუნველყონ, რომ შეზღუდვები არ იქნას დაწესებული გამოხატვის თავისუფლებაზე და ბეჭდვითი ორგანოების მეშვეობით ინფორმაციის თავისუფალ მიმოქცევაზე იმ ენაზე, რომელიც გამოიყენება რეგიონული ან უმცირესობის ენის იდენტური ან მსგავსი ფორმით. ზემოხსენებული თავისუფლებების განხორციელება, იმის გამო, რომ იგი შეიცავს მოვალეობებსა და პასუხისმგებლობებს, შეიძლება დაექვემდებაროს ისეთ

ფორმალობებს, პირობებს, შეზღუდვებს ან სანქციებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, ტერიტორიული მთლიანობისა თუ საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, მართლწესრიგის დაცვისა და დანაშაულებათა აღკვეთის, ჯანმრთელობისა და ზნეობის, ღირსებისა და სხვა პირების უფლებათა დაცვის, კონფიდენციალურად მიღებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან აცილებისა, თუ სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის შესანარჩუნებლად.

3. მხარეები ვალდებულებას იღებენ, უზრუნველყონ, რომ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე მოლაპარაკე პირთა ინტერესები წარმოდგენილი ან გათვალისწინებული იქნას იმ ორგანოების მუშაობაში, რომლებიც შეიძლება შეიქმნან კანონის შესაბამისად მედიის თავისუფლებისა და პლურალიზმის უზრუნველსაყოფად.

მუხლი 12 – კულტურული საქმიანობა და კულტურის დაწესებულებები

1. კულტურული საქმიანობისა და კულტურის დაწესებულებების - განსაკუთრებით ბიბლიოთეკების, ვიდეოთეკების, კულტურის ცენტრების, მუზეუმების, არქივების, აკადემიების, თეატრებისა და კინო-თეატრების, ისევე როგორც ლიტერატურული ნაწარმოებებისა და კინემატოგრაფიული პროდუქციის, ხალხური შემოქმედების, ფესტივალებისა და კულტურის დარგების მიმართ, მათ შორის, ახალი ტექნოლოგიების გამოყენების ჩათვლით, მხარეები ვალდებულებას იღებენ იმ ტერიტორიებზე, სადაც ეს ენები გამოიყენება და სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების კომპეტენციის, უფლებამოსილებისა და როლის ფარგლებში:

ა) წახალისონ რეგიონული ან უმცირესობის ენებისათვის დამახასიათებელი გამოხატვის სახეები და ინიციატივები და ხელი შეუწყონ ამ ენებზე შექმნილ ნაშრომებზე ხელმისაწვდომობის სხვადასხვა საშუალებებს;

ბ) ხელი შეუწყონ რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე შექმნილ ნაწარმოებებზე ხელმისაწვდომობის სხვადასხვა ფორმებს სხვა ენებზე თარგმანში, დუბლირებაში, დამატებით სინქრონიზაციასა და სუბტიტრირების გაკეთებაში დახმარების გაწევისა და განვითარების გზით;

გ) ხელი შეუწყონ სხვა ენებზე შექმნილ ნაწარმოებებზე ხელმისაწვდომობას რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე მათი თარგმანის, დუბლირების, დამატებითი სინქრონიზაციისა და სუბტიტრირების გაკეთებაში დახმარების გაწევისა და განვითარების გზით;

დ) უზრუნველყონ, რომ სხვადასხვა სახის კულტურული ღონისძიებების ორგანიზებასა და მხარდაჭერაზე პასუხისმგებელმა ორგანოებმა სათანადო თანხები გამოყოფონ რეგიონული და უმცირესობათა ენებისა და კულტურათა ცოდნისა და მათი პრაქტიკული გამოყენებისათვის იმ ღონისძიებებში, რომლებსაც ისინი უწევენ ორგანიზებასა და მხარდაჭერას;

ე) ხელი შეუწყონ ისეთ ზომებს, რომლებიც უზრუნველყოფს, რომ კულტურული საქმიანობის ორგანიზების ან მხარდაჭერისათვის პასუხისმგებელ ორგანოებს თავიანთ განკარგულებაში ჰყავდეთ ისეთი პერსონალი, რომელიც სრულყოფილად ფლობს შესაბამის რეგიონულ ან უმცირესობის ენას, ისევე როგორც დანარჩენი მოსახლეობის ენას (ენებს);

ვ) წახალისონ მოცემული რეგიონული ან უმცირესობის ენაზე მოსაუბრეთა წარმომადგენლების უშუალო მონაწილეობა კულტურული საქმიანობების დაგეგმვასა და მათი წარმართვისათვის აუცილებელი პირობების შექმნაში;

ზ) წახალისონ და/ან ხელი შეუწყონ ისეთი ორგანოს ან ორგანოების შექმნას, რომლებიც პასუხისმგებელნი იქნებიან რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზე შექმნილი ნაწარმოებების შეკრებაზე, ასლის შენახვასა და პრეზენტაციაზე ან გამოქვეყნებაზე;

თ) აუცილებლობის შემთხვევაში, შექმნან და/ან ხელი შეუწყონ და დააფინანსონ მთარგმნელობითი და ტერმინოლოგიის კვლევითი სამსახურები, კერძოდ, იმ მიზნით, რომ შენარჩუნებული იქნას და განვითარდეს შესაბამისი ადმინისტრაციული, კომერციული, ეკონომიკური, სოციალური, ტექნიკური ან სამართლებრივი ტერმინოლოგია თითოეულ რეგიონულ ან უმცირესობის ენაში.

2. იმ ტერიტორიების მიმართ, სადაც ტრადიციულად არ გამოიყენება რეგიონული ან უმცირესობათა ენები, თუ რეგიონულ ან უმცირესობის ენაზე მოლაპარაკეთა რაოდენობა ამას ამართლებს, მხარეები ვალდებულიებას იღებენ, ნება დართონ, წახალისონ და/ან უზრუნველყონ შესაბამისი კულტურული საქმიანობა და კულტურის დაწესებულებების ფუნქციონირება წინა პუნქტის დებულებების შესაბამისად.

3. მხარეები ვალდებულიებას იღებენ საზღვარგარეთის ქვეყნებთან კულტურულ ურთიერთობებში სათანადო ადგილი დაუთმონ რეგიონალურ და უმცირესობათა ენებს და იმ კულტურას, რომლის გამოხატულებასაც ისინი წარმოადგენენ.

მუხლი 13 – ეკონომიკური და სოციალური ცხოვრება

1. ეკონომიკურ და სოციალურ საქმიანობასთან დაკავშირებით მხარეები ვალდებულიებას იღებენ მთელი ქვეყნის მასშტაბით:

ა) გააუქმონ ქვეყნის კანონმდებლობაში არსებული ნებისმიერი დებულება, რომელიც გაუმართლებლად კრძალავს ან ზღუდავს რეგიონული ან უმცირესობათა ენების გამოყენებას ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხებთან დაკავშირებულ დოკუმენტებში, კერძოდ, შრომით ხელშეკრულებებში და ტექნიკურ დოკუმენტაციაში, როგორცაა სხვადასხვა სახის პროდუქციისა თუ მოწყობილობის მოხმარების წესები;

ბ) აკრძალონ კომპანიების შინაგანაწესსა და კერძო დოკუმენტებში ისეთი პუნქტების ჩართვა, რომლებიც გამორიცხავენ ან ზღუდავენ რეგიონულ ან უმცირესობების ენათა გამოყენებას, სულ მცირე, იმავე ენაზე მოლაპარაკებებს შორის;

გ) არ დაუშვან პრაქტიკა, რომელიც მიმართულია ეკონომიკური და სოციალურ საქმიანობაში რეგიონული და უმცირესობათა ენების გამოყენების წინააღმდეგ;

დ) ხელი შეუწყონ და/ან წახალისონ რეგიონული ან უმცირესობათა ენების გამოყენება სხვა საშუალებებით, რომლებიც გათვალისწინებული არ არის ზემოთ მოცემული ქვე-პუნქტებით.

2. ეკონომიკური და სოციალური საქმიანობის მიმართ, მხარეები ვალდებულიებას იღებენ, სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების კომპეტენციის ფარგლებში, იმ ტერიტორიებზე, სადაც გამოიყენება რეგიონული ან უმცირესობათა ენები და იმდენად, რამდენადაც ეს რეალურად შესაძლებელია:

ა) შეიტანონ მათ საფინანსო და საბანკო წესებში დებულებები, რომლებიც კომერციულ პრაქტიკასთან შესაბამისად განსაზღვრავენ რეგიონული და უმცირესობათა ენების გამოყენების კონკრეტულ შესაძლებლობებს გადახდის ორდერების (ჩეკები, საბანკო გადარიცხვის დამადასტურებელი საბუთი და სხვა) ან სხვა ფინანსური დოკუმენტების შედგენისას, ან აუცილებლობის შემთხვევაში, უზრუნველყონ ამ დებულებების განხორციელება;

ბ) მათი უშუალო კონტროლის ქვეშ მყოფ ეკონომიკურ და სოციალურ სექტორში (საჯარო სექტორი) ორგანიზება გაუწიონ ისეთ საქმიანობას, რომელიც მიზნად ისახავს რეგიონული ან უმცირესობათა ენების გამოყენების ხელშეწყობას;

გ) უზრუნველყონ, რომ სოციალური მზრუნველობის ობიექტებმა, ისეთები, როგორებიცაა საავადმყოფოები, მოხუცებულთა სახლები, თავშესაფრები, შესთავაზონ რეგიონულ ან უმცირესობის ენაზე მოლაპარაკე პირებს, რომლებსაც

ესაჭიროებათ მოვლა ავადმყოფობის, ხანდაზმული ასაკის ან სხვა მიზეზების გამო, ამავე ენაზე მათი მიღებისა და მკურნალობის შესაძლებლობა;

დ) შესაბამისი საშუალებებით უზრუნველყონ, რომ უსაფრთხოების ინსტრუქციები შედგენილი იყოს რეგიონულ ან უმცირესობათა ენებზეც;

ე) უზრუნველყონ, რომ მომხმარებელთა უფლებებზე ხელისუფლების კომპეტენტური ორგანოების მიერ მოწოდებული ინფორმაცია ხელმისაწვდომი იყოს რეგიონულ და უმცირესობათა ენებზე.

მუხლი 14 – საზღვართშორისი გაცვლები

მხარეები ვალდებულიებას იღებენ:

ა) გამოიყენონ არსებული ორმხრივი და მრავალმხრივი შეთანხმებები, რომლებიც მათ აკავშირებთ იმ სახელმწიფოებთან, რომლებშიც იგივე ენა გამოიყენება იდენტური ან მსგავსი ფორმით, ან აუცილებლობის შემთხვევაში, ეცადონ, დადონ ასეთი შეთანხმებები, იმგვარად, რომ წახალისონ კონტაქტები ერთსა და იმავე ენაზე მოლაპარაკეთა შორის დაინტერესებულ სახელმწიფოებში კულტურის, განათლების, ინფორმაციის, პროფესიული მომზადებისა და უწყვეტი განათლების სფეროებში;

ბ) რეგიონული ან უმცირესობათა ენების სასარგებლოდ, ხელი შეუწყონ და/ან წახალისონ საზღვართშორისი თანამშრომლობა, კერძოდ, ხელისუფლების რეგიონულ ან ადგილობრივ ორგანოებს შორის, რომელთა ტერიტორიებზეც ერთი და იგივე ენა გამოიყენება იდენტური ან მსგავსი ფორმით.

ნაწილი IV - ქარტიის გამოყენება

მუხლი 15 – პერიოდული ანგარიშები

1. მხარეები ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს, მინისტრთა კომიტეტის მიერ განსაზღვრული ფორმით, წარუდგენენ ანგარიშს ამ ქარტიის II ნაწილის შესაბამისად მათ მიერ გატარებული პოლიტიკის და III ნაწილის მათ მიერ მიღებულ დებულებათა შესაბამისად განხორციელებული ზომების შესახებ. პირველი ანგარიშის წარდგენა მოხდება შესაბამისი მხარის მიმართ ამ ქარტიის ძალაში შესვლიდან ერთი წლის განმავლობაში, ხოლო შემდეგი ანგარიშების წარდგენა მოხდება სამწლიანი ინტერვალებით პირველი ანგარიშის შემდეგ.

2. მხარეებმა უნდა უზრუნველყონ თავიანთი ანგარიშების გასაჯაროება.

მუხლი 16 – ანგარიშების შემოწმება

1. ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნისათვის მე-15 მუხლის შესაბამისად წარდგენილი ანგარიშების შემოწმება მოხდება მე-17 მუხლის შესაბამისად შექმნილი ექსპერტთა კომიტეტის მიერ.

2. სახელმწიფოში კანონიერად შექმნილ ორგანოებსა და ასოციაციებს შეუძლიათ გაამახვილონ ექსპერტთა კომიტეტის ყურადღება იმ საკითხებზე, რომლებიც ეხება მხარის მიერ ამ ქარტიის III ნაწილის შესაბამისად აღებულ ვალდებულებებს. დაინტერესებულ მხარესთან კონსულტაციების გამართვის შემდეგ, ექსპერტთა კომიტეტს შეუძლია მხედველობაში მიიღოს ინფორმაცია ამავე მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული ანგარიშის მომზადებისას. ამ ორგანოებს ან ასოციაციებს შეუძლიათ, ამასთან ერთად, წარმოადგინონ განცხადებები მხარის მიერ II თავის შესაბამისად გატარებული პოლიტიკის შესახებ.

3. 1-ლ პუნქტში მითითებული ანგარიშებისა და მე-2 პუნქტში მოხსენიებული ინფორმაციის საფუძველზე, ექსპერტთა კომიტეტი მოამზადებს მინისტრთა კომიტეტისათვის წარსადგენ ანგარიშს. ამ ანგარიშს უნდა ერთვოდეს კომენტარები, რომელთა გაკეთებაც მოეთხოვათ მხარეებს და რომლებიც შეიძლება გამოქვეყნდეს მინისტრთა კომიტეტის მიერ.

4. მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული ანგარიში, კერძოდ, უნდა მოიცავდეს ექსპერტთა კომიტეტის წინადადებებს მინისტრთა კომიტეტის მიმართ ამ უკანასკნელის მიერ ერთი ან მეტი მხარისათვის, მოთხოვნისამებრ, რეკომენდაციების მომზადების თაობაზე.

5. ევროპის საბჭოს გენერალური მდივანი ყოველ ორ წელიწადში დეტალურ ანგარიშს წარუდგენს საპარლამენტო ასამბლეას ამ ქარტიის გამოყენების თაობაზე.

მუხლი 17 – ექსპერტთა კომიტეტი

1. ექსპერტთა კომიტეტი შედგება ქარტიის მონაწილე თითოეული მხარის თითო წარმოდგენლისაგან, რომლებსაც ნიშნავს მინისტრთა კომიტეტი მაღალი რეპუტაციისა და ქარტიით გათვალისწინებულ საკითხებში აღიარებული კომპეტენციის მქონე კანდიდატურების სიიდან, რომელსაც შესაბამისი მხარე წარმოადგენს.

2. კომიტეტის წევრები ინიშნებიან ექვსი წლის ვადით და შესაძლებელია მათი ხელახალი დანიშვნა. წევრი, რომელიც ვერ შეძლებს სამსახურის ვადის დასრულებას, შეიცვლება 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული პროცედურის შესაბამისად და შემცვლელი წევრი იმსახურებს მის მიერ შეცვლილი წევრის უფლებამოსილების ვადის ამოწურვამდე.

3. რეგლამენტის დამტკიცებაზე უფლებამოსილია ექსპერტთა კომიტეტი. მისი სამდივნოთი მომსახურება უზრუნველყოფილი იქნება ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნის მიერ.

ნაწილი V - დასკვნითი დებულებები

მუხლი 18

ეს ქარტია ღიაა ხელმოსაწერად ევროპის საბჭოს წევრი სახელმწიფოებისათვის. იგი ექვემდებარება რატიფიცირებას, მიღებას ან დამტკიცებას. სარატიფიკაციო, მიღების ან დამტკიცების სიგელების დეპონირება ხდება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანთან.

მუხლი 19

1. ეს ქარტია ძალაში შევა თვის პირველი რიცხვიდან, სამი თვის შემდეგ იმ დღიდან, როდესაც ევროპის საბჭოს ხუთი წევრი სახელმწიფო, მე-18 მუხლის დებულებების შესაბამისად, გამოთქვამს თანხმობას გახდეს ქარტიის მონაწილე მხარე.

2. ნებისმიერი სხვა წევრი სახელმწიფოს მიმართ, რომელიც შემდგომში გამოთქვამს თანხმობას შეუერთდეს ქარტიას, ეს უკანასკნელი ძალაში შედის იმ თვის პირველ დღეს, რომელიც მოსდევს სამთვიანი ვადის ამოწურვას სარატიფიკაციო, მიღების ან დამტკიცების სიგელის დეპონირების თარიღიდან.

მუხლი 20

1. ამ ქარტიის ძალაში შესვლის შემდეგ, ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტს შეუძლია ნებისმიერ სახელმწიფოს, რომელიც არ არის ევროპის საბჭოს წევრი, შესთავაზოს შეუერთდეს ამ ქარტიას.

2. ყველა იმ სახელმწიფოს მიმართ, რომელიც შეუერთდება ქარტიას, ეს უკანასკნელი ძალაში შედის იმ თვის პირველ დღეს, რომელიც მოსდევს სამთვიანი ვადის ამოწურვას შეერთების სიგელის ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნისათვის ჩაბარების თარიღიდან.

მუხლი 21

1. ნებისმიერ მხარეს, ხელმოწერის ან მისი სარატიფიკაციო, მიღების, დამტკიცების ან შეერთების სიგელის შესანახად ჩაბარებისას, შეუძლია გააკეთოს ერთი ან მეტი

დათქმა ამ ქარტიის მე-7 მუხლის მე-2-დან მე-5-მდე პუნქტების მიმართ. დაუშვებელია სხვა დათქმების გაკეთება.

2. ნებისმიერ ხელშემკვრელ სახელმწიფოს, რომელმაც გააკეთა დათქმა წინა პუნქტის შესაბამისად, შეუძლია მთლიანად ან ნაწილობრივ გამოითხოვოს იგი ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნის სახელზე გაკეთებული შეტყობინების საშუალებით. გამოითხოვა ძალაში შედის გენერალური მდივნის მიერ შეტყობინების მიღების თარიღიდან.

მუხლი 22

1. ნებისმიერ მხარეს ნებისმიერ დროს შეუძლია მოახდინოს ამ ქარტიის დენონსაცია ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნის სახელზე გაკეთებული შეტყობინების საშუალებით.

2. ასეთი დენონსაცია ძალაში შედის იმ თვის პირველ დღეს, რომელიც მოსდევს ექვსთვიანი ვადის ამოწურვას გენერალური მდივნის მიერ შეტყობინების მიღების თარიღიდან.

მუხლი 23

ევროპის საბჭოს გენერალური მდივანი აცნობებს ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებს და ნებისმიერ სახელმწიფოს, რომელიც შეუერთდა ამ ქარტიას:

ა) ყოველი ხელმოწერის შესახებ;

ბ) ყოველი სარატიფიკაციო, მიღების, დამტკიცების ან შეერთების სიგელის შესანახად ჩაბარების შესახებ;

გ) მე-19 და მე-20 მუხლების შესაბამისად ამ ქარტიის ძალაში შესვლის ყოველი თარიღის შესახებ;

დ) მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტის დებულებების გამოყენებისას მიღებული ნებისმიერი შეტყობინების შესახებ;

ე) ნებისმიერი სხვა აქტის, შეტყობინების ან კომუნიკაციის შესახებ, რომელიც ეხება ამ ქარტიას.

ამის დასტურად, ქვემოთ ხელმომწერებმა, რომლებიც სათანადოდ იყვნენ რწმუნებულნი, ხელი მოაწერეს წინამდებარე ქარტიას.

შედგენილია სტრასბურგში 1992 წლის 5 ნოემბერს ინგლისურ და ფრანგულ ენებზე, ორივე ტექსტი არის თანაბრად ავთენტური, შედგენილი თითო ეგზემპლარად, რომლებიც ინახება ევროპის საბჭოს არქივებში. ევროპის საბჭოს გენერალური მდივანი გადასცემს დამოწმებულ ასლებს ევროპის საბჭოს თითოეულ წევრ სახელმწიფოს და ნებისმიერ სახელმწიფოს, რომელიც მიწვეულია შეუერთდეს ამ ქარტიას.